

veštnik

Letnik XXX.

Celovec, petek, 14. februar 1975

Štev. 7 (1697)

Izjava Zveze slovenskih organizacij na Koroškem k deželnozborskim volitvam

Nadzorni in Upravni odbor Zveze slovenskih organizacij na Koroškem sta na skupni seji dne 8. februarja 1975 po izčrpi razpravi sklenila naslednjo izjavo Zveze slovenskih organizacij na Koroškem k deželnozborskim volitvam:

Koroški Slovenci ugotovljamo, da trideset let po zlomu nacizma in dvajset let po podpisu državne pogodbe vprašanja naših pravic, ki so nam kot sad našega doprinosa v borbi proti fašizmu zagotovljene v členu 7 državne pogodbe, razen nekaterih le delno urejenih področij še vedno ni rešeno, marveč je stanje deloma celo slabše od položaja pred podpisom državne pogodbe. Naravnost izzivalno pa je dejstvo, da merodajni politični dejavniki pa tudi država poskušajo zanikati celo obstoj slovenske narodne skupnosti na ta način, da jo nameravajo šele ugotovljati.

Zato je edinstveno in naravnost protismiselno, da je edini predmet volilne propagande vseh trenutno v deželnem zboru zastopanih strank manjšina, ki je baje ni in jo zato hočejo šele ugotovljati oziroma iskati. Trenutna predvolilna borba zato ponovno dokazuje nesmisel trditve o potrebi ugotavljanja ali preštevanja: manjšina, ki zavzema v tej borbi tako eminentno mesto, vendar obstaja in je tako pomemben družbeni dejavnik, da ga ni mogoče reševati ločeno od ostalih družbenih problemov!

Zveza slovenskih organizacij na Koroškem v smislu spoznanj med narodnoosvobodilno borbo zato od svoje ustanovitve sem v našem vprašanju ni gledala zgolj narodnostno plat, ampak je v njem vedno videla tudi socialno-gospodarsko stran, ki je zaradi sorodnosti v brezpravnosti in nemoči naravnost narekovala povezovanje z delovnimi množicami večinskega naroda. Prav današnja kritična situacija potrjuje pravilnost te naše svoječasne odločitve: saj se je združila vsa nemška nacionalistična reakcija, da bi uničila ta smeli poskus napredne koncepcije reševanja manjšinskega vprašanja z enakopravno integracijo manjšine v družbene strukture večinskega naroda brez njene asimilacije.

Tako koroški nemški nacionalizem, ki že pol stoletja živi zgolj od mita lažnivega patriotizma in umetno vzdrževanega strahu za mejo in domovino, danes poganja čudne cvetke, da meščanski stranki in koroška socialistična stranka tekmujejo med seboj, kdo je bolj nacionalističen in bolj odločen v odrekanju pravic naši narodni skupnosti. Takim strankam koroški Slovenci ne moremo dati zaupanja.

Proti tej enotni fronti nemških nacionalistov je kot spoznanje naše profitašistične borbe in vseh narodnoosvobodilnih gibanj potrebna združitev vseh demokratičnih sil za obrambo demokracije in zagotovitev nadaljnjega demokratičnega razvoja v deželi, in to ne glede na njihovo narodno pripadnost, ker sami sicer prelahko postanemo igračka v naklepih nacionalističnih strank, ki bi — kakor kaže umazana predvolilna borba — rade na hrbtni manjšine izbojevale svoje medsebojne obračune.

Zveza slovenskih organizacij na Koroškem iz tega svojega načelnega gledanja o potrebi povezovanja z demokratičnimi silami večinskega naroda zato nikdar ni nastopala kot stranka niti samostojno niti skupaj s kako drugo volilno formacijo in je tudi tokrat ostala zvesta tem svojim načelnim pogledom. Pri tem pa hoče biti kot vse-

narodna organizacija odprta vsem članom slovenske narodne skupnosti, katere v skrbi za njen ogroženi obstoj noče deliti in razkrojati po strankarskih vidikih.

Kot vsenarodna osrednja organizacija pa se seveda ne more niti noče izogniti konfrontaciji predvolilnega boja za bodočo politično strukturo v deželi in zato poziva koroške Slovence, da po svoji narodni in socialni zavesti pri volitvah za deželni zbor podprejo demokratične sile, ker le od njih lahko pričakujemo podporo v naši borbi za polno enakopravnost in za širšo demokratizacijo v deželi sploh, kakor se je to tako mogočno pokazalo v

široki demokratični fronti Solidarnostnega komiteja za pravice koroških Slovencev.

● Te sile po sramotni kapitulaciji tudi merodajnega dela vodstva socialistične stranke na Koroškem pred nemškimi nacionalisti vidimo v danih razmerah predvsem v Komunistični stranki Avstrije, ki podobno kakor mi gleda v narodnem vprašanju vprašanje, ki ga ni mogoče reševati v deželnem zboru antagonističnih sil nemškega nacionalizma niti ne na osnovi nacionalnih razlik, marveč izključno kot vprašanje skupnega boja vseh demokratičnih sil za uničenje nacionalističnih in porajajočih se neonacističnih spon v deželi.

● Podobno vlogo lahko odigra tudi Koroška enotna lista, v kolikor bo uspela prebiti nacionalno ožino tako navznoter kakor navzven in v potrebni meri nagovoriti in pritegniti tudi nemške demokratične sodeželane.

V tej zvezi posebej ugotovljamo, da Zveza slovenskih organizacij na Koroškem ni sooblikovala platforme te volilne skupine in zato Koroška enotna lista ni enotna lista obeh osrednjih slovenskih organizacij — legitimnega predstavništva naše narodne skupnosti, niti zgolj

Predstavniki koroških Slovencev na obisku pri vladi SFR Jugoslavije

Popolna podpora vlade in narodov Jugoslavije upravičenim zahtevam koroških Slovencev

Predsednik zveznega izvršnega sveta SFRJ Džemal Bijedić je v torek sprejel delegacijo koroških Slovencev, v kateri so bili dr. Franci Zwitter in dr. Avguštin Malie za Zvezo slovenskih organizacij na Koroškem ter dr. Joško Tischler in Filip Warasch za Narodni svet koroških Slovencev.

V daljšem in prisrčnem pogovoru so predstavniki obeh organizacij seznanili predsednika ZIS Bijedića s sedanjim položajem in problemi slovenske narodne skupnosti na Koroškem. Posebej so opozorili na namen in poskus, zanikati pravice manjšine ter se izogniti izpolnitvi obveznosti iz državne pogodbe.

Predsednik Bijedić je predstavnikom koroških Slovencev zagotovil, da bodo vlada in narodi Jugoslavije še naprej popolnoma podpirali upravičene zahteve slovenske narodne skupnosti v Avstriji, da bi bila dosledno izpolnjena duh in črka državne pogodbe. Poudaril je, da bi bila izpolnitev te pogodbe, predvsem pa dosledna rešitev vseh vprašanj in pošiljanje narodnostnih pravic manjšin, konkretni prispevek k zboljšanju in razvoju dobrih sosedskih odnosov.

Enaka zagotovila je dal delegaciji tudi podpredsednik ZIS in zvezni sekretar za zunanje zadeve Miloš Minić, ki se je prav tako podrobno zanimal za položaj slovenske narodne skupnosti v Avstriji. Predstavniki koroških Slovencev so ob tej priložnosti izrazili hvaležnost vladi ter vsem narodom in narodnostim Jugoslavije za podporo v boju za narodnostne pravice.

Delegacija obeh osrednjih organizacij koroških Slovencev je obiskala tudi republiško konferenco SZDL Srbije, kjer jo je sprejel predsednik Kolj Siroka s svojimi sodelavci. Predstavniki koroških Slovencev sta sprejela tudi predsednik zvezne konference SZDL Jugoslavije Dušan Petrović ter sekretar izvršnega komiteja predsedstva CK ZKJ Stane Dolanc, obiskali pa so tudi SZDL avtonomne pokrajine Vojvodina v Novem Sadu.

Obširneje bomo še poročali.

enotna koroška slovenska lista, marveč je tako po svojem imenu kakor tudi po izpovedani zasnovi in propagandi koroška enotna lista, ki se obrača na slovensko in nemško prebivalstvo v deželi. To poudarjamo zaradi tega, ker bi nemški nacionalisti radi izkoristili za to volilno skupnost oddane glasove kot ugotavljanje manjšine in se na

ta način izognili formalnemu ugotavljanju ali preštevanju, ki bi bilo nadvse dvomljiva metoda reševanja naših življenjskih vprašanj in zato nikdar ne bi našla razumevanja demokratičnih sil v svetu.

Naloga koroških Slovencev pri teh volitvah torej je, da po eni strani podpremo demokratične sile v deželi za dosego čim širše demokratične baze tudi v deželnem zboru, po drugi strani pa onemogočijo zlorabo izida volitev za preštevanje niše narodne skupnosti.

V tem smislu Zveza slovenskih organizacij na Koroškem poziva, da pri deželnozborskem volitvah dne 2. marca 1975 s svojo odločitvijo skrbimo za krepitev demokratičnih sil in njihovih volilnih formacij; hkrati pa odločno zavrača in ostro obsoja licitiranje z narodno zavednostjo iz trenutnih strankarsko-političnih interesov, kakor na žalost prihaja do izraza v odprtih očitkih in prikritih podtikavanjih s strani posameznih volilnih agitatorjev.

Trajni skupni narodni interesi zlasti v tem za našo narodno skupnost nadvse resnem času so tako tehtni in pomembni, da občasni strankarski interesi ne morejo odtehtati škode, ki jo lahko povzročijo iz predvolilne psihoze porojena ožina.

Kakor doslej bomo tudi po 2. marcu potrebovali vse naše sile in vse naše sposobnosti za uresničitev skupnih narodnih težav in dosego pravic v smislu zahtev slejkoprej aktualne skupne Spomenice koroških Slovencev, ne nazadnje pa tudi pomoč in podporo vseh pozitivnih demokratičnih sil večinskega naroda!

Celovec, na dan Kulturnega praznika slovenskega naroda 8. februarja 1975

Zveza slovenskih organizacij na Koroškem

Parlamenti evropskih dežel za enakopravnost narodnih manjšin

● Konferenca poziva parlamente in vlade vseh udeleženk konference o evropski varnosti in sodelovanju, da prispevajo k uresničenju pravic narodnostnih manjšin do njihovega svobodnega in enakopravnega razvoja, zato da bi manjšine postale pomemben element v krepitvi sodelovanja med sosednjimi narodi.

● Konferenca razglša poseben pomen napredka sodelovanja in podvzemanja učinkovite akcije za zagotovitev pogojev za izobraževanje narodnostnih manjšin v njihovem lastnem jeziku in o njihovi lastni kulturi, da bi jim omogočili, da postanejo pomemben element v krepitvi sodelovanja med narodi.

Tako se glasita tista dela zaključne resolucije nedavne interparlamentarne konference o evropski varnosti in sodelovanju, ki se posebej nanašata na vprašanje narodnostnih manjšin. Na tem pomembnem mednarodnem posvetu v Beogradu so namreč v sklopu vprašanj, ki so jih obravnavali parlamentarci iz 27 držav Evrope ter iz ZDA in Kanade, posvetili veliko pozornost tudi manjšinski problematiki, in sicer iz spoznanja, da predstavljajo manjšine pomemben dejavnik v krepitvi sodelovanja, varnosti in miru.

Tudi v tem vprašanju je bilo opaziti očiten napredek v primerjavi s prejšnjo konferenco o evropski varnosti in sodelovanju v Helsinkih, kjer so o manjšinah govorili samo v zvezi s kulturo in izobraževanjem. V Beogradu pa je bila ta problematika prisotna tudi v splošni razpravi o varnosti in prihaja to do izraza tudi v zaključnem dokumentu, ki zato dvakrat izrecno govori o narodnostnih manjšinah. Poudarja potrebo zagotovitve njihovih pravic in njihovega svobodnega, enakopravnega razvoja, ker je na konferenci prevladalo mnenje, da morejo svojo pomembno nalogo pri krepitvi sodelovanja med narodi uspešno izpolnjevati samo manjšine, katerim sta s pravično in pošteno ure-

ditvijo njihovih problemov zagotovljena enakopraven obstoj in svoboden razvoj.

Seveda pa so zaključki konference zaenkrat le lepa teorija in bodo sprejeta načela dobila svojo življenjsko vsebino šele tedaj, ko jih bodo izvajali v praksi. V tem smislu imajo parlamenti in vlade držav, ki so sodelovale na beograjski konferenci, moralno obveznost, nositi skrb in odgovornost, da ne bo ostalo pri mrtvih točkah na papirju.

Sicer pa to velja za vsa stališča, ki so jih izdelali in osvojili na tej konferenci, ki je bila tudi v drugih ozirih vsebinsko bogatejša od prejšnjega helsinškega srečanja.

V Beogradu zbrani parlamentarci so mnoga stališča do najpomembnejših evropskih problemov razširili in poglobili; temeljiteje kot v Helsinkih so spregovorili tudi o tistih vprašanjih, ki so jih pred dvema letoma še pustili ob strani. In končno so zaključni dokument sprejeli brez glasovanja, to se pravi na podlagi splošnega soglasja o celotnem besedilu, kar pomeni, da so uspeli omiliti vse tiste razlike, s katerimi so se prišli v Beograd. Tako so resnično veliko prispevali k iskanju boljših in bolj sprejemljivih rešitev za celotno problematiko evropske varnosti ter krepitve zaupanja med evropskimi narodi.

Zato je le še pričakovati, da besede ne bodo ostale besede, marveč bodo postale dejanja, kar pomeni, da bodo parlamenti evropskih držav ter ZDA in Kanade, pa tudi njihove vlade, storili čim več za uresničevanje beograjskega dokumenta. Poleg tega pa naj bi sprejeta stališča koristno služila tudi diplomatom, ki na medvladni konferenci v Ženevi obravnavajo probleme evropske varnosti in sodelovanja. Enotno je bilo namreč mnenje poslancev, da mora ženevska konferenca čimprej končati delo in omogočiti uspešen zaključek na najvišji ravni v Helsinkih.

Ob neurejenem položaju

so narodne manjšine element napetosti in sporov

Predsedstvo Zvezne konference SZDL Jugoslavije je pred nedavnim razpravljalo o aktualnih političnih in gospodarskih gibanjih po svetu in v tej zvezi o aktivnosti in neposrednih nalogah socialistične zveze. Na podlagi razprave so sprejeli sklepe, v katerih je rečeno, da je dejavnost socialistične zveze na mednarodnem področju integralni del splošne zunanje-politične dejavnosti Jugoslavije in da je neločljivo povezana z vso notranjo dejavnostjo in nalogami kot fronta organiziranih socialističnih sil, delovnih ljudi in občanov.

V posebnem poglavju sklepov je govora o sodelovanju z naprednimi in demokratičnimi gibanji v posameznih državah. Poudarjeno je, da se bo SZDL, izhajajoč iz stališč in politike Jugoslavije pri navezovanju dobrih odnosov z vsemi in še zlasti s sosednimi državami tudi v prihodnje zavzemala za živahnejše sodelovanje s političnimi organizacijami in partijami iz teh držav.

„Jasne fronte“

Odlomitev ZSO glede deželnozbornskih volitev (ki jo objavljamo na 1. strani — op. ured.) je — če upoštevamo reakcijo v vodstvih večinskih strank in v nemškem tisku — udarila kakor bomba, čeprav v isti sapi zagotavljajo, da so tako odločitev že dolgo pričakovali. Ravno to protislovje pa najbolje kaže, da ta odločitev določenim krogom nikakor ni po volji, ker jim je prekrizala račune, ki so jih delali že vnaprej.

Predvsem jih jezi, da volitev odnosno volilnih rezultatov ne bodo mogli zlorabiti za nekakšno ugotavljanje ali preštevanje manjšine. Zato zdaj licemersko tožijo, da so se nasprotja le še zaostrila in da se je baje povečala negotovost glede tega, kdo je legitimirani predstavnik slovenske narodne skupnosti. Vendar so lahko pomirjeni: v tem oziru se tudi po volitvah ničesar ne bo spremenilo!

Najbolj živčni so razumljivo tam, kjer so z odločitvijo ZSO seveda najbolj prizadeti — pri SPÖ. Dobro vedo, da nismo koroški Slovenci spremenili svoje politike, marveč je SPÖ spremenila svoj odnos do manjšinskega vprašanja, ko je povsem kapitulirala pred nemškimi nacionalisti in se znašla v združeni fronti z obema meščanskima strankama. Po načelu, da je napad najboljša obramba, se zdaj zatekajo k nizkotnim obtožbam, podtikavanjem in celo grožnjam proti ZSO in njenim pristajšem. Višek nesramnosti pa si nedvomno dovoljuje komentator v KTZ — ki je leta 1945 očitno namenoma zamudil vlak „heim ins Reich“ — ko avtohtonemu prebivalstvu Koroške deli nauke o tem, kakšna mora biti domovinska zavest Korošcev.

S takimi ljudmi si tudi mi želimo „jasne fronte“.

„V tem sodelovanju — je potem rečeno v sklepih predsedstva Zvezne konference SZDL Jugoslavije — je poseben in zelo zapleten problem položaj naših narodnostnih manjšin v nekaterih sosednih državah. Dolžnost socialistične zveze in njena ustavna obveznost je, da se nenehno zavzema za položaj in pravice jugoslovanskih narodnostnih manjšin v vseh sosednih državah, bodisi da gre za položaj slovenske, makedonske, hrvaške ali srbske narodnosti, da bi postale vse trdnje temelji prijateljstva in poglobljanja medsebojnih odnosov ter sodelovanja.“

Glede odnosov z Avstrijo so na seji ugotovili, da se Avstrija še vedno izogiba temu, da bi izpolnila državno pogodbo, ki jo obvezuje, da prepreči neonacistično, revanšistično in sovražno dejavnost ter izpolni vsa določila, ki se nanašajo na pravice slovenske in hrvaške manjšine.

„Popolna uveljavitev državne pogodbe, pravic in zaščite slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji ter izpolnitev drugih obveznosti Avstrije do naše države, kot so vračanje arhivskega gradiva in kulturnih vrednot, ki so jih nacistični okupatorji naropali in odnesli iz naše države in ki so zdaj v Avstriji — vse to je naša nenehna skrb in vztrajamo pri tem, da ta določila povsem izpolnijo.“ Tako so poudarili na seji predsedstva Zvezne konference SZDL Jugoslavije in ugotovili, da avstrijska vlada še do danes ni pokazala prave pripravljenosti, da bi izpolnila vse mednarodne obveznosti iz državne pogodbe. Zato so sklepi predsedstva Zvezne konference SZDL Jugoslavije s seje, ki je bila 12. decembra 1974 (o katerih smo obširno poročali tudi v našem listu — op. ured.) sestavni del zdajšnjih sklepov in izhodišče za nadaljnjo dejavnost.

Manjšinski problematiki so posvetili veliko pozornost tudi v razpravi, ki je sledila uvodnim izvajanjem predsednika komisije za mednarodno sodelovanje in stike Aleksandra Bakočevića. Bakočević je opozoril na pravico in ustavno obveznost SZDL Jugoslavije, da se nenehno angažira pri vprašanju položaja in pravic vseh jugoslovanskih narodnostnih manjšin v sosednih državah. „To toliko bolj, ker se je pokazalo, da so narodnostne manjšine, čeprav bi morale biti dejavniki prijateljstva in sodelovanja sosednih držav in narodov, lahko v primeru, če problemi njihovega položaja niso v celoti rešeni, velik element napetosti in izzivanja sporov,“ je poudaril predsednik Bakočević in pri tem izrecno navedel primer Avstrije, ki se izogiba temu, da bi izpolnila svoje obveznosti iz državne pogodbe glede pravic slovenske in hrvaške manjšine.

Avstrija se mora oddaljiti od dejanj ki so jih povzročili njeni državljani v nacistični uniformi

Prejšnji teden je avstrijski zunanji minister Erich Bielka-Karltrou „karakteriziral“ trenutno stanje v avstrijsko-jugoslovanskih odnosih v tem smislu, da v prihodnjih dveh ali treh mesecih ni predvideno srečanje z jugoslovanskim zunanjim ministrom.

Ob tej priložnosti je Kleine Zeitung iz „dobro poučenih krogov“ poročala, da bodo Jugoslaviji verjetno še pred Veliko nočjo vrnil „arhive, ikone in druge kulturne vrednote, ki so jih ob koncu vojne

Opozoriti je treba, da gre za dvoje povsem ločenih vprašanj. Arhivsko vprašanje izvira še iz senžermenske mirovne pogodbe z dne 10. 9. 1919, torej ob propadu Avstro-Ogrske, iz jugoslovansko-avstrijskega arhivskega sporazuma z dne 26. 6. 1923 in iz protokola iz leta 1958. Vprašanje restitucije kulturnih dobrin pa se nanaša na drugo svetovno vojno, ko so večji del ozemlja Jugoslavije okupirale nacistične sile tretjega rajha in so med okupacijo veliko kulturnih dobrin prenesli na ozemlje današnje Avstrije. Republika Avstrija, ki je sicer dosegla priznanje, da je tudi ona bila žrtev nacistične okupacije, bi morala vrniti omenjene kulturne dobrine že na podlagi zavezniške deklaracije z dne 3. 1. 1943.

CELO ZOPER OSNOVNE DOLOČBE SPORAZUMA

Arhivsko vprašanje ni jugoslovanska posebnost, saj se ustrezne določbe senžermenske mirovne pogodbe nanašajo na avstrijske obveznosti do vseh držav, ki so nastale na ozemlju

spravili v Avstrijo“. Ta izraz dobro volje na avstrijski strani naj bi spopal k izboljšanju ozračja.

Ne vemo, ali gre tukaj za resno pripravljenost, rešiti vsaj eno izmed odprtih vprašanj, ali pa samo za nov poskus, napraviti v domači in mednarodni javnosti vtis, da Avstrija dosledno izpolnjuje svoje pogodbeno obveznosti. Predvsem pa vzbuja vse to sum, da bi se ponovno radi poslužili znane in preizkušene metode zlorabljanja manjšine kot drobiža za poravnavo odprtih

računov, pri čemer smo prepričani, da Jugoslavija na takšno kupčijo ne bi pristala.

Sicer pa je vprašanje neizročanih arhivov in nevrnjenih kulturnih dobrin — kakor izhaja iz naslednjega članka, ki ga je v ljubljanskem Delu objavil znani strokovnjak na tem področju dr. Ivo Murko — precej bolj obširno in zapleteno ter postavlja pogodbeno verodostojnost Avstrije v precej dvomljivo luč.

nekdanje Avstro-Ogrske. Republika Avstrija je z vsemi temi državami — Italijo, Madžarsko, Češkoslovaško, Poljsko, Romunijo in tudi Jugoslavijo — sklenila po prvi svetovni vojni posebne — bilateralne sporazume v glavnem na podlagi enakih načel. Kmalu po sklenitvi teh sporazumov je republika Avstrija v celoti izpolnila obveznosti proti vsem državam, le jugoslovansko-avstrijski sporazum je še danes po večini neizpolnjen.

Avstrija sicer to priznava, vendar pa govori o nekih avstrijskih protizahtevah in razlikah v jugoslovansko-avstrijskih razgovorih iz let 1924 do 1927. To sklicevanje na dobo med obema vojnama je povsem neprimerno, saj sta državi po obširnih razgovorih dne 19. 4. 1958 v Beogradu podpisali protokol, v katerem sta sporazumno ugotovili, da arhivski sporazum iz leta 1923 še ni izpolnjen. Dogovorili sta se tudi za nadaljnji postopek (pristop v arhive druge države, možnost nove prijave, konkretni razgovori v mešani komisiji strokovnjakov obeh strani ob posameznih prijavih, če pa bi

V taki skupnosti ni možnosti sodelovanja

Očitni preokret merodajnega dela v vodstvu SPÖ — kakor je med drugim prišel do izraza v ponašanju deželnega glavarja Wagnerja z nacistično preteklostjo in z „ugledom“ v nacionalističnih krogih — je izzval ostro reakcijo tudi v stranki sami. Tako so ugledni člani SPÖ zbirali podpise proti Wagnerju, socialistični študentje pa so se celo bavili z zahtevo po njegovi izključitvi iz stranke.

V tej zvezi je tudi predsednik ZSO dr. Franci Zwitter izstopil iz SPÖ ter svoj tozadevni sklep sporočil deželnemu predsedniku stranke v pismu z dne 2. februarja 1975, v katerem pravi:

Vse od 16. januarja, ko sem bral intervju v listu „Kronen Zeitung“, sem bil odločen, da končam svoje članstvo v Socialistični stranki Avstrije. Če tega kljub temu do današnjega dne nisem napravil, potem zato, ker enostavno nisem mogel verjeti, da so bile Vaše izjave v resnici podane v takšni obliki. Zaradi tega sem pričakoval dokončno razčistitev zadeve, ki pa je kljub nekaterim poskusom pojasnjevanja žal do danes izostala.

Čeprav se zdi komaj verjetno, da v Avstriji politiko na tako visokem in odgovornem položaju po nepotrebnem poudarja svojo funkcijo za časa nacističnega nasilja, me ne moti tako zelo Vaša ugotovitev, da ste bili „Hitlerjev mladinec na visoki stopnji“, marveč mnogo bolj Vaše opozorilo, da „pri deželnozbornskih volitvah SPÖ ne bo več mogoče kot pri občinskih volitvah potolči z nacionalnim geslom in da v resnici tudi Kameradschaftsbund ter Heimatdienst vodijo ljudje, ki stojijo blizu SPÖ in Vi zato menite, da je SPÖ v manjšinskem vprašanju dovolj kaznovana in da Vi tudi v nacionalnih krogih uživate gotovo spoštovanje“.

Torej — biti takrat Hitlerjev mladinec, gotovo ni stvar, ki bi jo morali komu očitati; zaradi tega tudi ne bi bil potreben noben preklc.

Način, kako ste ob tej priložnosti hoteli nagovoriti nacionalne kroge in se distancirati od svoječasne manjšinske politike SPÖ, vendar ne pomeni le volilno taktiko — kar bi bilo že nerazumljivo — temveč izrecno odvrnitev od socialističnih in tudi socialdemokratskih načel pri obravnavanju narodnega vprašanja.

Kakor veste, sem se tako osebno kakor tudi kot predsednik Zveze slovenskih organizacij na Koroškem stalno zavzemal za to, da bi napredno usmerjeni koroški Slovenci našli v SPÖ svoje politično zatočišče. To iz prepričanja, da se more manjšinsko vprašanje le v sodelovanju vseh naprednih in demokratičnih sil z enakopravno integracijo manjšine v družbeno strukturo večinskega naroda brez njene asimilacije rešiti zadovoljivo in konec konca v prid mirnega sožitja obeh narodov v deželi. Dejansko je ta politika zaradi pripravljenosti SPÖ kazala do pozitivne in ponovne okrepitev nemškonalističnih tradicijskih zvez gotov napredek in deloma tudi uspehe, ki smo jih koroški Slovenci tudi priznavali.

Na žalost pa moram ugotoviti, da je najpozneje od 1973 tudi SPÖ načelno spremenila svojo manjšinsko politiko ter je v tem vprašanju popolnoma kapitulirala pred nacionalističnimi silami in zdaj praktično zastopa napram manjšini isto nemškonalistično politiko kot obe meščanski stranki.

V taki skupnosti somišljenikov s takšno odvrnitvijo od socialističnih in tudi socialdemokratskih načel — na žalost ne samo v narodnem vprašanju — zato ne vidim nobene možnosti nadaljnega sodelovanja.

DEMOKRACIJA PO AVSTRIJSKEM VZORCU:

Demokrati pred sodiščem neonacisti pa lahko svobodno delujejo

Niti eden izmed številnih imensko znanih in prijavljenih nacionalističnih in neonacističnih atentatorjev na uradne dvojezične napise leta 1972 ni bil postavljen pred sodišče in kaznovan; zato pa se avstrijska sodišča zelo rada bavijo z „nasprotnimi“ primeri. Proti očitnim protizako-

nitim akcijam Heimatdiensta ni nastopil noben državni pravdnik in noben sodnik; zelo prizadevne pa so oblasti tedaj, ko se čuti „užaljenega“ kakšen vodja nemškonalističnih krogov, kakor kaže med drugim tudi vrsta tožb predsednika KHD (npr. proti našemu listu že vedno teče proces pred dunajskim sodiščem).

Zgovoren dokaz takega pojmovanja „pravne države“ in njenega „neodvisnega sodstva“ je tudi primer Reinharda Kannonierja, vodilnega funkcionarja študentske organizacije Österreichische Hochschülerenschaft. Obtožen je „oboroženega odpora proti državni oblasti“ ter „motenja javnega reda“, njegova „krivda“ pa izvira iz dogodkov okoli protislovenskega zborovanja KHD v Salzburgu lani maja. Takrat so namreč demokratični študenti razkrinkali resnično dejavnost in značaj koroškega Heimatdiensta, nakar so nemškonalistični in fašistični elementi na kritične ugotovitve odgovorili z brutalnim nasiljem; Kannonierja so — po izpovedi prič — policisti potem, ko je že zapustil kraj zborovanja, tako pretepli, da so ga morali prepeljati v bolnico.

V ponedeljek je stal pred salzburškim sodnikom — žrtev napada kot obtoženec, napadalc pa kot ložnik! Zaradi tega nezasižanega roganja načelom pravnega reda so ostro protestirale razne napredne demokratične organizacije, med njimi tudi Klub slovenskih študentov na Dunaju, ki je v tej zvezi izdal posebno izjavo za tisk. V njej ugotavlja, da Kannonier ne stoji zgolj slučajno pred sodiščem: storil je namreč ravno nasprotje tega, kar je priznana politična praksa v Avstriji — javno se je zavzel za pravice koroških Slovencev in javno nastopil proti šovinističnemu zavajanju avstrijskega prebivalstva s strani nemškonalističnih organizacij.

KSS z vso odločnostjo protestira proti procesu (ki ga je sodnik zaradi zaslišanja nadaljnih prič preložil — op. ured.) ter ugotavlja: „Očitno je namen tega procesa ustirati demokratične sile v Avstriji ter jih tako odvračati od aktivne borbe za enakopravnost slovenske manjšine. Oblasti pa se s tem procesom, podobno kakor javni 1972, zopet enkrat postavljajo na stran avstrijske reakcije, na stran listih sil, ki že 20 let onemogočajo pozitivno, načelom pospeševanja manjšinskega prava ustrezajočo rešitev slovenskega narodnostnega vprašanja na Koroškem.“

Zato KSS zahteva, da oblasti takoj ustavijo sodnijski postopek proti Reinhardu Kannonierju, vlado pa poziva, da v smislu določil avstrijske državne pogodbe nemudoma prepove delovanje nemškonalističnih in protislovenskih organizacij, predvsem koroškega Heimatdiensta.

AVSTROOGRSKA MISELNOST

Po letu 1961 so avstrijski predstavniki večkrat priznavali, da je vprašanje arhivskega sporazuma ostalo odprto, vendar pa niso privolili v to, da bi izpolnili določbo protokola, (Dalje na 8. strani)

Številne Prešernove proslave

v počastitev slovenskega kulturnega praznika

Po vsej Sloveniji in v zamejstvu so bile minuli teden številne proslave v počastitev Kulturnega praznika slovenskega naroda. Osrednja tovrstna manifestacija je bila kakor v minulih letih spet slavnostna podelitev Prešernovih nagrad v Ljubljani. Proslave v dvorani Slovenske filharmonije so se udeležili vodilni predstavniki slovenskega družbenopolitičnega ter kulturno-umetniškega življenja ter zastopniki Slovencev v Italiji in na Koroškem.

Uvodnemu nastopu simfoničnega orkestra Slovenske filharmonije pod vodstvom dirigenta Antona Kolarja je sledil slavnostni govor predsednika republiškega komiteja za kulturo Andreja Ujčiča. Govornik je opozoril, da je bila letos proslava Prešernovega dne kot sloven-

skega kulturnega praznika že trideseta po vrsti, „kar pomeni, da ima naša kulturna politika zgodovinske in neposredne korenine v narodnosvobodilnem boju in revoluciji“. Nagrade je izročil predsednik upravnega odbora Prešernovega sklada Ivan Potrč, po proslavi pa je bil v prostorih skupščine SR Slovenije tradicionalni sprejem, ki ga je priredil predsednik predsedstva SRS Sergej Kraigher.

Letošnje Prešernove nagrade so prejeli slikar Zoran DIDEK, književnik in gledališki delavec akademik dr. Bratko KREFT, radijski, televizijski in filmski delavec ter priljubljeni humorist Frane MILCINSKI-Ježek, skladatelj in glasbeni pedagog Pavel ŠIVIC ter pianistka Dubravka TOMŠIČ-SREBOTNJAK. Nagrade

Prešernovega sklada pa so dobili: Delavska godba iz Trbovelj, pesnik Bogomil Fatur, filmski snemalec Mile de Gleria, dramska igralka Mina Jerajeva, oblikovalec Tomaž Kržišnik, književnik Florjan Lipuš, arhitekta Ciril Oblak in Fedja Klavara, dramski igralec Stane Raztresen, slikar Ivan Seljak-Čopič in oblikovalec Matjaž Vipotnik.

V radovljški občini je bila proslava Prešernovega dne v znamenju solidarnosti z bojem zamejskih Slovencev za njihove pravice in kulturno samobitnost. Na proslavi sta sodelovala tudi pevski zbor SPD Radiše ter zbor društva „Valentin Vodnik“ iz Doline pri Trstu.

Posebno obeležje pa je imela Prešernova proslava nedvomno v Postojni, kjer so prireditev za kulturni dan pripravili pripadniki armije. Posebnost tega nastopa je bila namreč v tem, da so predstavili pesmi velikega slovenskega pesnika Franceta Prešerna v vseh jezikih jugoslovanskih narodov in narodnosti. Tako je kulturna počastitev zelo nazorno prikazala tudi bratstvo in enotnost narodov in narodnosti Jugoslavije.

O Prešernovi proslavi SPZ v Celovcu pa poročamo na posebnem mestu.

Nagrado Prešernovega sklada prejel tudi koroški književnik Florijan Lipuš

Med dobitniki letošnjih nagrad Prešernovega sklada je tudi naš ožji vojak — književnik Florijan Lipuš, ki je bil tega visokega priznanja deležen za svoje prozno delo „Zgodbe o čuših“.

V utemeljitvi odbora za podeljevanje nagrad Prešernovega sklada je rečeno, da je Florijan Lipuš s to svojo najnovejšo knjigo ponovno opozoril na samoniklost in kvaliteto slovenskega literarnega ustvarjanja na Koroškem. Podobno kot v njegovem predzadnjem delu, v romanu „Zmote dijaka Tjaža“, se tudi v njegovih čuševskih zgodbah jasno razodeva njegova umetniška metoda. Usode, ki jih prikazuje, so žive usode, vzete iz neuglašene družbene in narodne sredine, in ker so tokrat odete v pretiravaajoče poteze groteske in satire, nas te usode pretresejo še toliko bolj. Na vsem lepem začutimo, da „Zgodbe o čuših“ niso zgolj o čuševskih človeških stiskah, marveč so tudi zgodbe o bridkih narodnih in splošno človeških stiskah tako imenovanega modernega sveta. S satiro in grotesko, ki ju obvladuje umetniško, Lipuš zavestno odstranjuje vsakršni sentimentalizem ter s kritično zavestjo o človekovi dolžnosti in pravici do svobode izraža bivanjski položaj evropskih zatirancev. Človečansko pozivni, miselno odprti in vsakršno mračnjaštvo in gorečništvo zanikajoči pripovednik Florijan Lipuš je tudi odlični stilist, ki bogati sodobni slovenski knjižni jezik z domiselnimi novimi besedami pa tudi z lepimi koroškimi izrazi.

Nagrajene „Zgodbe o čuših“ so že tretje samostojno knjižno delo prvega Prešernovega nagrajenca iz vrst koroških Slovencev; kot prvo je izdal Lipuš „Črtice mimogrede“, nato pa je sledil že omenjeni roman „Zmote dijaka Tjaža“, za katerega je prejel tudi 1. nagrado literarnega razpisa Slovenske prosvetne zveze v Celovcu ter priznanje „Zlata ptica“ revije Mladina v Ljubljani. Sicer pa je Florijan Lipuš že vsa leta urednik Mladina in poleg tega sodeluje še v raznih drugih slovenskih revijah in publikacijah, med drugim v Sodobnosti, kjer je član uredniškega sveta.

K visokemu priznanju Florjanu Lipušu iskreno čestitamo!

ZVEZNA GIMNAZIJA ZA SLOVENCE V CELOVCU

Objava

Zvezna gimnazija za Slovence v Celovcu sporoča:

1. Po posebnem odloku Zveznega ministrstva za pouk in umetnost naj prijavijo starši svoje otroke, ki jih želijo dati v šolskem letu 1975/76 na gimnazijo, takoj po končanem prvem semestru tega šolskega leta, tj. od 10. 2. 1975 do najkasneje 28. 2. 1975, ravnateljstvu Zvezne gimnazije za Slovence v Celovcu. Ob prijavi za sprejem je treba predložiti ravnateljstvu spričevalo prvega semestra 4. razreda ljudske šole, rojstni list in dokaz avstrijskega državljanstva.

2. Pravočasno prijavljeni učenci, ki bodo ob koncu šolskega leta 1974/75 po oceni ljudskošolske konference sposobni za vstop v prvo vrsto glavne šole (ERSTER KLASSENZUG), bodo sprejeti na gimnazijo brez šolskega izpita.

3. Prijavljeni učenci, ki ne bi dosegli tako dobre ocene, bodo morali delati sprejemni izpit. Za sprejemni izpit, pri katerem bo izpitna komisija gimnazije presodila sposobnost učenca, bo treba otroka prijaviti v prvi polovici junija 1975. Sprejemni izpiti bodo en teden pred koncem šolskega leta.

4. Konec maja 1975 bo vodstvo ljudske šole javilo gimnaziji učni uspeh vseh učencev, ki so se prijavili za vstop v gimnazijo. Nato bo ravnateljstvo gimnazije pravočasno obvestilo starše o sprejemu učenca oz. o potrebi prijave k sprejemnemu izpitu.

5. Zakasnele prijave bodo v izjemnih primerih še možne s posebnim dovoljenjem Deželnega šolskega sveta.

Zato opozarja ravnateljstvo vse starše še posebej, naj ne zamudijo zgoraj navedenega roka za prijavo.

6. Za vstop v višje razrede je potreben poseben razgovor z ravnateljem.

Prijave za sprejem v gimnazijo lahko opravite osebno v šolski pisarni ali pa se obrnete pismeno na naslov: Zvezna gimnazija za Slovence v Celovcu, Lerchenfeldstr. 22, 9020 Klagenfurt.

Ravnatelj:
dr. Pavle Zablatnik

LIPOV BOGEC - nova pesniška zbirka Valentina Polanška

Koroški pesnik in pisatelj Valentin Polanšek ima za seboj že bogato literarno žetev. To so pesniški zbirki „Grape in sonce“ in „Karantanske“, zbirka otroških pesmi „Činček“ in zbirka novel „Velike sanje malega človeka“. Pred nedavnim pa je pri Državni založbi v Ljubljani izšlo njegovo peto knjižno delo — pesniška zbirka „LIPOV BOGEC“.

S to knjigo se je pesnik Polanšek predstavil z novo zbirko pesmi, ki bodo brez dvoma našle odmev in vzbudile pozornost ne le pri bralcih slovenske besedne umetnosti na Koroškem, marveč tudi v širšem slovenskem kulturnem prostoru. Obogatil je literarno ustvarjalnost med koroškimi Slovenci, ki v zadnjih letih beležijo čedalje bogatejši leposlovni prispevek k sodobni slovenski književnosti. H temu je brez dvoma prispeval svoj delež tudi Valentin Polanšek, ki je po Milki Hartmanovi bil prvi pesnik, katerega pesniški prvenec „Grape in sonce“ je našel ugoden odmev tudi v matični Sloveniji.

Valentin Polanšek je v svoji novi pesniški zbirki LIPOV BOGEC objavil vrsto novejših pesmi, ki jih je razdelil na pet ciklov. Kljub temu pa so pesmi tematsko zelo povezane, saj iz celotne zbirke izhaja en motiv, to je naš koroški človek in njegova večna pot borb za obstoj na svoji podedovani zemlji. Polanšek se v svojem pesniškem sporočilu ne omejuje na dogodke v zadnjih letih, čeprav so brez dvoma tudi prisotni, ampak se v njegovih pesmih zrcali usoda slovenskega človeka že od začetka njegove zgodovine, njegove trnove poti za staro pravdo.

Polanškova poezija je bila že od vsega začetka socialna. Tudi pričujoča zbirka LIPOV BOGEC ima vrsto pesmi, ki govorijo o socialni stiski slovenskega človeka v karavanjskih grapah, o delavcu, ki mora po vsakdanji kruh k tujemu delodajalcu in le v prostem času najde možnost dela in skrbi za usodo svojega rodu. Polanškov LIPOV BOGEC je res samo še lesen. Vse molitve so bile zaman. Lepe besede, ki so prihajale od velikega soseda — tudi s prižnice — o dobrohotnem sosedstvu so bile farsa. Kaj bi se razburjali, ko pa Slovenci na Koroškem tako vsi nemško znajo — čemu stvar še komplicirati s pravicami Slovencev.

Zato je postalo hudo in je močno zbolelo, ko je ta naš človek — tudi pesnik Valentin Polanšek — odločno rekel, da tako ne gre več naprej. Dovolj je praznega besedičenja skozi desetletja. Treba je pokazati dejanja. Koroški Slovenci so svojo pripravljenost že tisočkrat pokazali. Zdaj so na vrsti drugi. In Polanšek ima prav, ko v svoji zaključni pesmi pravi: Klečali ste, / klečali boste! / taka je zapoved / oblastnikov tudi še danes, / ker vi niste / v i! / Kdor je tisočletja tlačil, / se mu že samo od sebe pomika, / se mu že samo od sebe poklekne. / A pride čas, / ko se mali ljudje strnejo / v silno gmoto veličine: / Tako moč / so izpričali / karantanski Slovenci / v turških vojnah, / takšno silo / so pokazali / v kmečkih uporih, / takšno upornost / so razvili / proti tisočletnemu rajhu. / Pride čas...

Pesniško zbirko „LIPOV BOGEC“ je opremil Rudi Španzel. Naročite jo lahko tudi pri knjigarni „Naša knjiga“ v Celovcu.

TONE SVETINA

266

UKANA

TRETJA KNJIGA

„Srečo imate, Ana. Čas je skrhal moja in vaša načela. Nocoj vas bom osebno odpeljal do vzhajajočega zaselka, kjer imate otroka. Čeprav naš aparat deluje še z vso, nekje celo s prekomerno ostrino, bom napravil nekaj, kar si mnogi ne bi upali nikdar vzeti na svoja ramena. Videli boste, da imam še moč in pogum in da je bila moja naklonjenost do vas resnično nesebična. Vprašujem pa se, zakaj. Tega vam ne bom odgovoril. Pustil bom, da boste to vprašanje razrešili sami. To sem se namenil storiti že takrat, ko sem izvedel, da so vas ujeli. Ne bom preverjal vaše zgodbe, ki je lahko laž ali resnica. Vsekakor je resnica nekje v sredini. Tudi tega ne bom raziskoval, kaj ste napravili nam v korist in kaj v škodo. Za to ne pričakujem nobene hvaležnosti. Najbrž bi vas izpustil tudi prej. Vi ste edini človek, ki mu lahko vse oprostim. Moja ranljiva točka... Na srečo ni tega dognal nihče od mojih sovražnikov. Samo eno željo imam, ki pa je zares samo želja: da se ne bi razšla kot sovražnika. Rad bi vas ohranil lepo v svetu svojih iluzij, v svetu tistega nedosegljivega, ki nam daje moč, da še iščemo in vztrajamo. Naš svet razpada, raste pa nov, vaš svet. V mesecu dni bo zgrmela v kup ničrednih ruševin vsa ta bedna tvorba bednega duha, v katerega nisem nikoli verjel. Vprašali me boste, čemu sem služil temu, v kar nisem nikoli verjel...“

Ne opravičujem se s tem, da sem bil le eden od milijonov, ki se je dal posiliti s to absurdno fantazijo. To je bila moja slabost. Vedno me je privlačilo tveganje. Spustil sem se v ta hazard, da sem reševal sam sebe. Ker pa nisem nikoli veliko verjel, tudi ne bom veliko izgubil. Nekaj sem se naučil v tej deželi, kjer nas nikoli ni bilo treba in kjer je najbolje, da čimprej izginemo: zlo rodi novo zlo, ki se dviga v spirali vzgona do zadnjih moči, dokler povsem izpito ne omahne v svoj začetek. Jaz na karto nasilja ne bom več stavil. Tudi od vas sem se nekaj naučil. Ljubezen se obrzdi samo z ljubeznijo. Ne s silo in ne s posedovanjem. Kdor tega ni sposoben, ko misli, da jemlje, je tudi vzlet. Toliko časa, dokler ni votel...“

Ko je končal to svojo izpoved, je obstal pri oknu in se zastrlmel k otoku. V temi se je belil zvonik. Spomnil se je tiste jeseni, ko sta zvonila z zvonom želja. Obrnil se je k njej in ji rekel:

„Usoda vam je naklonjena. Zvon želja vam je izpolnil željo. Verjeli ste dovolj močno. Kaj ste si želeli? da bi se vrnili živi od tam, kamor sem vas poslal, ali ne?“

„Da, to sem si želela,“ je tiho odgovorila.

„Vrnili ste se. In vrnili se boste k otroku. Tam je vaše mesto. Imate prav. Ni vseeno, če človek samo živi. Važno je, da ve, zakaj živi ali umre. Mnogi, žal, tega ne vedo...“

Večerjo so jima prinesli v sobo. Ko sta pojedla in so odnesli posodo, je dejal:

„Zdaj imava še nekaj časa. Preden bodo pripravili avtomobil in se bo pripeljalo naročeno spremstvo, mi boste povedali, kaj vse ste doživeli v tem letu in pol v partizanskem korpusu. Če bom preživel ta kaos, kom nekoč napisal spomine. Seveda bo tam tudi častno mesto za vas. Povejte mi kaj o teh ljudeh — o Lazarju, Svarunu, Duletu, Pemcu, Maksu, Jelovčanu, Blisku in o drugih, ki so nam

uničili na stotine ljudi! O, žal mi je, da mi nihče od naštetih ni padel v roke!“

Nasmehnila se je.

„Če dovolite, dobro je tudi za vas, da niste padli v njihove roke...“

„Se tega bi se manjkalo... Nekajkrat so me že imeli kot soma v mreži. Pa sem vedno splaval nazaj v globino. Tako je, draga moja! Spomnite se, kaj sem vam rekel, ko sva se srečala takoj na začetku: kdor ni plica, naj ne seda na robove prepadoval!“

Samozadovoljno se je zakrohotal. Potem je obema nalil penečega se vina. Prižgal si je cigaro in se zleknil na divan.

„Zdaj mi pripovedujte!“

In pripovedovala je, kakšno je življenje brigad in kakšne izredne napore zahteva partizanska vojna od žensk. Poslušal jo je zbrano in včasih dodal kakšno vprašanje.

„Zanimivo. Iz vašega pripovedovanja izve človek mnogo več resnice kot iz ne vem kakšnih poročil. Železni ste, da ste vzdržali vse to. Danes imam tudi jaz o njih drugačne predstave. Vsak osvajalet, ki bi hotel v tej deželi zmagati, bi moral pobiti vse od kraja. Tega pa si sredi Evrope ne more dovoliti!“

Iz prsi se ji je izvil vzdih.

„Ne vzdihujte! Pred vami je zmaga, Ana! Za vas bo sicer nekoliko grenka, vendar ne tako kot zame poraz. Toda kljub vsemu je zmaga. Mi smo vojno izgubili. Tudi to pot se je izkazalo, da je cela bog na strani močnejših. Zato bomo napravili vse, da bi izkoristili poraz morda celo bolj, kot bi lahko zmago. Na splošno vojna pogublja. Prevarani so i zmagovalci i poraženi. To vam zdaj pravim jaz, ki sem ljubil vojno. Spoznal sem jo v vsej njeni bedi in veličini. Oprij je. Ko se začne, se zlepa ne neha.

Izgleda pa, da je podpisna akcija zastala vse do novembra omenjenega leta, ko so se po poročilu Kleine Zeitung sestali „delegati iz vseh zveznih dežel“ Avstrije v kraju Mondsee ter razpravljali o njenem „intenziviranju“.²¹ Sledila je ustanovitev posebne „Delovne skupnosti za koroški Volksbegehren“ na Salzburškem.²²

Da pri tem prihaja do strankarskih nasprotij, kaže pisanje tiska, po katerem je bila marca 1973 ustanovljena podobna „delovna skupnost“ tudi na Zgornjem Avstrijskem, in podobno kot na Salzburškem pod patronanco ljudske stranke, medtem ko se prej ustanovljeni akcijski odbor ne omejuje več.²³

splošno znan cilj takega ugotavljanja, kar mogoče najbolj decimirati ta področja, po možnosti celo doseči, da izginijo (Die Furche, 28. 8. 1965, št. 35). Zadržke do „ugotavljanja“ manjšine je dr. Veiter nakazal tudi v monografskem delu Das Recht der Volksgruppen und Sprachminderheiten, Wien-Stuttgart 1970, str. 606).

Dr. Felix Ermacora pa je že leta 1960 priporočal, naj bi se manjšinska zaščita teritorialno naslonila brez vsakega posebnega ugotavljanja manjšine na njeno tradicionalno naseljeno področje, znano oziroma definirano v zgodovini. Kot takšno definicijo je priporočil na primer plebiscitno ozemlje po senžermenski mirovni pogodbi iz leta 1919, ali pa ozemlje dvojezičnih šol po uporabi

vprašanje rešeno na Južnem Tirolskem in kakšno tezo tukaj zastopa avstrijska stran.

Ko je bil leta 1960 za Južno Tirolsko sprejet zakon o dvojezičnem uradovanju, ga je nemška stran na Tirolskem in v Avstriji grajala zato, ker ni izrecno postavil pravila, da za uradnike, ki poslujejo na področju nemške manjšine, ni dovolj, da znajo nemški jezik, ampak morajo biti tudi nemške narodnosti. Nemški tisk je izrecno odklanjal možnost, da bi Italijan, ki se je naučil nemškega jezika še tako popolno, lahko zadoščal predpisom regionalnega statuta za Južno Tirolsko, ki govori o proporcionalni razdelitvi in udeležbi predstavnikov obeh narodov v upravi. Poudaril pa je tudi, da morajo taki uradniki nemškega jezika biti tudi po narodnosti pripadniki tega jezika, da je narodnost torej odvisna od materinskega jezika.

Dejansko govori italijanski ustavni zakon z dne 26. 2. 1948, št. 5 (Statuto speciale per il Trentino-Alto Adige) o tem, da morajo biti učitelji in uradniki, ki strežejo potrebam te ali druge narodnosti, „pripadniki italijanske ali nemške jezikovne skupine“ (appartenente al gruppo linguistico italiano oppure quello tedesco). Iz določil tega statuta izhaja, da jezikovna skupina pomeni pripadnost jeziku po materinskem jeziku (per i qualità le lingua sia ugualmente quella materna“).

Narodnost je tukaj torej v popolnem sporazumu z nemško stranjo določena po čisto objektivnem kriteriju, po materinski posameznika, torej po rojstvu v družini takega jezika in torej povsem neodvisno od volje prizadetega posameznika. Načelo o priznavanju posameznika k svoji narodnosti (Bekennnisprinzip), ki ga avstrijska politika tako izključno in absolutno postavlja na Koroškem ker pač tukaj zaradi socialnih, političnih, gospodarskih in splošnih družbenih razmer deluje in prid nemške večine, na Juž. Tirolskem sploh ne nastopa kot merilo narodnosti. Vendar tudi na južnotirolskem področju prihaja do primerov, da posamezniki iz različnih vzrokov, večidel iz oportunitizma, dajejo izjave o svoji narodni pripadnosti, ki niso v skladu z njihovo dejansko materinščino. Pričakovali bi, da bo nemška stran v tem primeru na Južnem Tirolskem priznala pravico posameznika, da se prosto opredeljuje za to ali ono narodnost, kakor to tako dosledno in vehementno zahteva na Koroškem.²⁹

Ob zaključku našega razpravljanja naj še opozorimo, kakšno stališče je zavzelo mednarodno sodišče v Haagu, ko je kmalu po prvi svetovni vojni obravnavalo analogen primer, ki je bil sporen med Nemčijo in Poljsko glede nemške manjšine v Gornji Šleziji. Zenevska konvencija med Nemčijo in Poljsko o Gornji Šleziji z dne 15. 5. 1922 namreč ni definirala kriterijev za pripadnost k manjšini in zato je pri izvajanju konvencije prišlo do spora med obema državama glede oseb, ki naj imajo pravico do zaščite. Mednarodno sodišče v Haagu, h kateremu sta se obe državi zatekli, se je postavilo na naslednje stališče: „Če pogodba o manjšinah ne pove izrecno, katere osebe pripadajo k manjšini, potem v tem še ni treba videti pomanjklivosti, ki bi neogibno morala biti izpopolnjena z novimi določbami. Pogodba ne bi dosegla svojega namena, če ne bi vzeli kot dogovorjeno, da bodo pogodbeno zaščito uživale osebe, ki de facto pripadajo takšni manjšini.“ Francosko besedilo se glasi: Si le Traité des Minorités ne dit pas expressément quelles personnes appartiennent à une minorité, il ne faut pas y voir une lacune qui doive nécessairement être comblée par des stipulations ultérieures. Le Traité manquerait son but si l'on ne devait considérer comme établis que les personnes qui en fait appartiennent à une telle minorité doivent jouir de la protection stipulée. — Angleško besedilo pa je naslednje: Although the Minorities Treaty does not specifically state what persons belong to a minority, it must not, therefore, be inferred that there exists a gap which must be filled by subsequent stipulations. The Treaty would fail in its purpose if it were not to be considered as an established fact that persons who belong de facto to such a minority must enjoy the protection which had been stipulated. — Neuradni nemški prevod pa se glasi: Wenn der Minderheitenvertrag nicht ausdrücklich sagt, welche Personen einer Minderheit angehören, so braucht man hierin keine Lücke sehen, die notwendiger Weise durch spätere Abmachun-

iz leta 1945.²⁷ Takšen postopek kot možno rešitev namesto zahtevanega ugotavljanja manjšine je F. Ermacora ponovil v svoji knjigi o človekovih pravicah v avstrijskem pravnem sistemu: Handbuch der Grundfreiheiten und der Grundrechtsbestimmungen, Wien 1963, str. 539.

Iz zadnjega časa pa navedimo razpravo dr. Ralfa Unkarta Ein Beitrag zur Auslegung des Artikels 7 des Staatsvertrages 1955, izšlo leta 1974 v Österr. Juristenzeitung. Na vprašanje o potrebnosti ugotovitve slovenske manjšine Unkart pravi, da ni bilo vse do danes postavljeno vprašanje o obstoju slovenske manjšine na Koroškem, pač pa meni, da je kot pogoj za uveljavitev zaščitnih določil avstrijske državne pogodbe (gre za vprašanje šole, uradnega jezika in topografskih napisov) potrebno ugotoviti naseljeno območje manjšine. Glede tajnega „ugotavljanja“ pa opozarja, da to „proti volji manjšine ni mogoče“, in tudi opozarja, da po mednarodnem pravu izvajanje obveznosti državne pogodbe ne more zavzeti od tajnega ugotavljanja manjšine. Pravi, da so pri uveljavljanju prevzetih obveznosti na razpolago tudi druga sredstva (str. 93—97).

Pri pregledovanju načrtov, namenjenih „ugotavljanju“ manjšine, vidimo, da se v njih dosledno zastopa teza, da je le osebna izjava posameznika edino in izključno merilo za njegovo narodnost, čisto v smislu skrajnih nemškonacionalističnih tez, ki na Koroškem izrecno odklanjajo vsakršno drugo merilo, kot so jezik, poklic, kraj bivanja in podobno. V tej zvezi je treba ugotoviti, da je v načelno enakem vprašanju ugotavljanja narodnosti, vendar na drugem sektorju, Avstrija uporabljala čisto druga merila. Dne 14. 12. 1961 je bil v Avstriji sprejet zakon, ki določa, na kakšen način prijavljajo v času druge svetovne vojne priseljene ali pregnane osebe stvarno škodo, ki jim je bila s tem prizadejana, vse to z namenom, da bi jim izplačali odškodnino (zakon z dne 14. 12. 1961, BGBl. Nr. 12/1962). V tem primeru je zakonodajalec določil, da se nemška narodnost oseb, ki žele dobiti odškodnino, ugotavlja po „določenih znakih“, ki jih potem našteje primeroma: poklic, vzgoja, jezik, kultura („... weil sie... nach bestimmten Merkmalen wie Abstammung, Erziehung, Sprache, Kultur, zur deutschen Volksgruppe gerechnet werde“).

Takšno, lahko rečemo, objektivno merilo za narodno pripadnost, kakor ga je postavil navedeni zakon nikakor ni nekaj novega za avstrijski pravni red in pravno mišljenje. Naj omenimo samo to, da je avstrijsko ustavno sodišče 15. 10. 1960, torej še pred sprejetjem navedenega zakona, zavrnilo pritožbo Slovence, ki ji je bila odrečena podpora zaradi preseelitve, z utemeljitvijo, da ni pripadnica nemškega jezika.²⁸ Znani so tudi primeri, ko je avstrijsko ustavno sodišče na osnovi navedenega zakona iz leta 1961 zavračalo prošnje posameznikov (na primer zadeva Tomitsch iz leta 1957; omenja jo tudi knjiga „Das gemeinsame Kärnten — Skupna Koroška“, str. 61—62) avstrijskih državljanov, ki so izjavljali, da se čutijo Nemce, z utemeljevanjem, da ni dovolj, če nemški narodnosti pripadajo po svoji zavesti, ampak da so za to potrebna tudi druga merila, naštetja v zakonu.

III. Za primerjavo in pravilno ocenjevanje stališč glede takoimenovanega ugotavljanja manjšine na Koroškem je koristno tudi pogledati, kako je to

DR. TONE ZORN: O „ugotavljanju“ manjšine

Na tem mestu ne bi ponavljali vrste izjav, podanih v zadnjem času o ugotavljanju koroških Slovencev, saj so še dovolj prisotne tako v političnem življenju kot tudi v zavesti tistega, ki bi ga bilo treba šele ugotavljati. Opozorimo naj le, da se je — kakor je nedavno opozoril poslanec Josef Guttenbrunner — na pobudo kanclerja dr. Kreiskega ukvarjala s tem vprašanjem tudi znana komisija za dvojezične krajevne napise,²⁴ medtem ko je do tega časa prevladoval vtis, da se je lotila tega vprašanja samoiniciativno.

Produkt iniciative Kreiskega je bilo v prvi polovici leta 1974 tako imenovano „vmesno poročilo“, namenjeno temu vprašanju. Kot edini pozitivnejši rezultat dela komisije moremo vrednotiti le dejstvo, da so njeni člani vendarle prepričani, da ne obstoja posebno vindišarsko ljudstvo ali poseben vindišarski jezik. Temu je moral pritegniti tudi vodilni koroški „vindišar“ dr. Valentin Einspieler.

Na pobudo Kreiskega je komisija izdelala predlog, da se naj izvede na Koroškem posebno ljudsko štetje s tajnim povpraševanjem prebivalstva in to v celi deželi. Kriterij ugotavljanja naj bi bil jezik. V poročilu, ki ga je objavil v dunajski Die Presse, dr. Theodor Veiter, ki je tudi sam član te komisije, vendarle previdno dodaja, da imajo Slovenci tako štetje za uradno, se pravi v korist (nemške — op. pisc.) večine manipulirano ugotavljanje manjšine.²⁵

Tisk je tudi pisal, da so bila v komisiji različna stališča do takega štetja. Tako je socialistični poslanec Josef Guttenbrunner menil, da prihaja tako štetje v poštev šele tedaj, ko bi se izjalovili politični pogovori. Take pogovore je imel za neobhodno potrebne za ureditev vprašanja. Zastopnik ljudske in svobodnjaške stranke so menili, da bi si bilo vredno prizadevati za politične pogovore, vendar da mora biti podlaga za to le izdelan model ljudskega štetja. Nasprotno pa je dr. Valentin Inzko opozarjal, da bo slovenska skupnost nasprotovala posebnemu štetju.²⁶

Gradivo študijske komisije — z izjemo časopisnih poročil ter objave v publikaciji „Das gemeinsame Kärnten — Skupna Koroška“, Klagenfurt/Celovec 1974 — žal še ni v celoti predstavljeno javnosti, vendar že objavljena dejstva omogočajo marsikateri zaključek o potrebnosti, veljavi in delovanju omenjene komisije.

Ne glede na to tudi v avstrijski pravni znanosti ni enotnega stališča glede zakonitosti zahteve po ugotavljanju manjšine. Tako oba najbolj avtoritativna predstavnika te znanosti za manjšinsko področje — dr. Theodor Veiter in dr. Felix Ermacora — ugotavljanje v glavnem odklanjata. V svoji obsejni študiji o položaju manjšin v Avstriji, ki je izhajala v letu 1965 dalj časa v nadaljevanjih v dunajskem tedniku Die Furche, pravi Veiter, da je zahteva po uradnem ugotavljanju unicum v mednarodnem manjšinskem pravu. Ugotavljanje manjšine, kakršno zahtevajo za Koroško, se ne more primerjati z nacionalnim katastrofom, kakršen je veljal na primer v stari Avstriji na Moravskem in v Bukovini, kajti ugotavljanje manjšine zdaj ne bi služilo ustvaritvi avtonomnih ustanov, v okviru katerih bi se potem manjšina lahko ne glede na svoje število prosto razvijala in sama upravljala, ampak bi takšno ugotavljanje služilo samo omejitvi upravnih okrajev, v katerih bi manjšinsko varstvo v smislu državne pogodbe iz leta 1955 sploh bilo veljavno, pri čemer bi bil

Mesec slovenske knjige

V počasištev slovenskega kulturnega praznika ob obletnici smrti največjega slovenskega pesnika Franceta Prešerna smo tudi letos pripravili posebno knjižno akcijo pod naslovom „Mesec slovenske knjige“. V tem okviru nudi knjigarna „Naša knjiga“ po izredno nizkih cenah pester izbor slovenskih knjig.

VSAKA KNJIGA SAMO šil. **2.—**

- Ksaver Meško: **MLADIM SRCEM**, povesti za mladino, 112 str. ilustr. br.
- **V BOJU ZA SVOBODO**, izbor črtic iz vojnih let, 176 str. br.
- Aleksander I. Kuprin: **OLESJA-GAMBRINUS**, povesti, 160 str. br.
- **POŽGANA RADOVNA**, in druge zgodbe (Slovenske večer-nice), 144 str. br.

VSAKA KNJIGA SAMO šil. **5.—**

- Fran S. Finžgar: **MIRNA POTA**, izbor novel, 192 str. br.
- Ivo Brnčič: **BALADA**, izbor pesmi in proze, 252 str. br.
- Franc Sterle: **MED PROLETARCI**, zapiski o legendarni XIV. diviziji na Štajerskem, 92 str. ilustr. br.
- Alojzij Remec: **VELIKI PUNT**, kmečka zgodba iz 18. stoletja, 160 str. br.

VSAKA KNJIGA SAMO šil. **10.—**

- Matej Bor: **BELE VODE**, vesela pesnitev iz davnih dni, 124 str. ppl.
- Rachel L. Carson: **MORJE OKOLI NAS**, zanimiv opis morja, 204 str. ilustr. br.
- Venceslav Winkler: **PETELINJE PERO**, povest iz dobe kmeč-kih uporov, 96 str. ilustr. ppl.
- Anton Polnec: **RAZVOJ ŽIVEGA SVETA**, pogled v čuda na-rave, 264 str. ilustr. br.
- Jordan Jovkov: **ŠIBILJ** in druge novele, 240 str. ppl.

VSAKA KNJIGA SAMO šil. **15.—**

- Dimitrij Furmanov: **ČAPAJEV**, roman o slavnem junaku oklo-brske revolucije, 368 str. br.
- Marija Jezernik: **BELI BRATEC**, povest za mladino, 160 str. ilustr. ppl.
- Ivo Čipiko: **PAJKI**, roman dalmatinske vasi, 128 str. ppl.
- Osip Šest: **SEZAM ODPRI SE**, zapiski iz življenja v gledališču, 176 str. ilustr. ppl.
- Erik Heselberg: **KON TIKI IN JAZ**, pustolovsko polovanje s splavom, 96 str. ilustr. ppl.

VSAKA KNJIGA SAMO šil. **20.—**

- Smiljan Rozman: **MESTO**, pripoved mesta in njegovih prebi-vačev, 316 str. ppl.
- Genevieve Dormann: **STEKLENO SRCE**, roman o iskanju ljubezni in sreče, 152 str. polusnje
- Chevalley-Dillert-Lambert: **VZPONI V EVERESTU**, podvigi na najvišjo goro sveta, 280 str. slik. priloge, ppl.
- Jože Javoršek: **SREČANJA**, stiki s književniki in umetniki, 236 str. ilustr. ppl.
- Ferenc Molnar: **DEČKI PAVLOVE ULICE**, roman iz življenja otrok v mestu, 192 str. ilustr. ppl.

VSAKA KNJIGA SAMO šil. **25.—**

- Mihail Solohov: **SINJA STEPA**, zbirka povesti avtorja „Tihega Dona“, 312 str. ppl.
- Bojan Isajev: **ROJENI SMO NA BALKANU**, roman iz Bolgarije, 302 str. polusnje
- Oskar Davičo: **BETON IN KRESNICE**, roman o graditeljih hidrocentrale, 364 str. ppl.
- Gina Kaus: **KATARINA VELIKA**, življenjska zgodba slavne ruske carice, 344 str. slik. priloge, polusnje
- Honoré de Balzac: **OČE GORIOT**, roman velike očetovske ljubezni, 290 str. polusnje

VSAKA KNJIGA SAMO šil. **30.—**

- Milan Guček: **POČAKAJ DO PRIHODNJE POMLADI**, zapiski iz osvobodilne borbe na Primorskem, 272 str. pl.
- **LADJA NA OBZORJU**, zbirka zgodb iz življenja mornarjev in ribičev, 508 str. polusnje
- Alois Jirasek: **PROTI VSEM**, zgodovinski roman iz časov husit-skih bojev, 600 str. pl.
- Danilo Lokar: **LETO OSEMNAJSTO**, spomini na mlada leta, 240 str. polusnje
- Jules Verne: **OTROKA KAPITANA GRANTA**, povest o popolo-vanju okoli sveta, 716 str. ilustr. ppl.

Posamezne knjige lahko naročite tudi po pošti. Vendar opozarjamo, da so mnoge knjige na zalogi le v enem izvodu; zato svetujemo, da pohiite z nakupom oz. naročilom. Sicer pa obsega ta izbor še mnogo drugih zanimivih knjig po enako ugodnih cenah. Obisk v mesecu februarju se vsekakor izplača!

KNJIGARNA „NAŠA KNJIGA“ CELOVEC WULFENG.

gen ausgefüllt werden müßte. Der Vertrag würde sein Ziel verfehlen, wenn man nicht als feststehend betrachteten müßte, daß den vereinbarten Schutz Personen genießen sollen, welche tatsächlich einer solchen Minderheit angehören. (Publications de la Cour permanente de justice internationale, Serie A — No. 15, Le 26 avril 1928, Arrêt No. 12, str. 32-33). Kot vidimo, tudi ta dokument mednarodne veljave pove več kot vse avstrijsko sprenevedanje okrog „ugotavljanja“ koroških Slovencev.

O p o m b e

- 21. Kleine Zeitung, 27. 11. 1973, št. 271.
- 22. Kärntner Tageszeitung, 25. 1. 1974, št. 20.
- 23. Kleine Zeitung, 31. 3. 1974, št. 74.
- 24. Profil, 23. 10. 1974, št. 41.
- 25. Glej op. 4.
- 26. Arbeiter Zeitung, 6. 4. 1974, št. 82.
- 27. Felix Ermacora, Die Kärntner Minderheitenfrage als Rechtsproblem, Der Donauraum, Wien, 1960.
- 28. Slovenski vestnik, 11. 11. 1960, št. 46.
- 29. Analiza zakona z dne 14. 12. 1961 in južnotirolske ureditve je vzeta iz študije pod št. 9.

Avstrija se mora oddaljiti ...

(Nadaljevanje z 2. strani)

po kateri bi na ravni strokovnjakov morali razpravljati o konkretnih prijavah, saj bi to bil edini način, ki bi omogočil rešitev vprašanja. Avstrijska stran je hotela vprašanje odpraviti z raznimi komunikacijami, s ponujanjem mikrofilmov, z zagotovili, da bodo vprašanja reševali po diplomatski poti, kar se je v praksi pokazalo kot sredstvo za novo zavlačevanje. Avstrijski tisk je začel govoriti celo o tem, da se namerava Jugoslavija svojim zahtevam odpovedati, v ožjih razgovorih pa so navajali, da sporazuma ni mogoče izpolniti, ker se temu upira dežela Štajerska, kjer je v deželnem arhivu veliko gradiva, do katerega je Jugoslavija upravičena. Odklonilno stališče Štajerske so motivirali s tem, da gre za last dežele Štajerske in da deželni arhivi ne gre razbijati. Pripomniti pa moramo, da je nekdanja avstrijska Štajerska s senžermensko mirovno pogodbo bila razdeljena in da je približno ena tretjina tega ozemlja danes del SFRJ. Ker je senžermenska mirovna pogodba točno odredila pravice držav, nastalih na ozemlju Avstro-Ogrske, je jasno, da si današnja avstrijska Štajerska nima pravice prisvajati arhivskega gradiva, ki se nanaša izključno na neavstrijsko ozemlje.

Primer Štajerske je značilen, ker so v deželni graški arhivu za Jugoslavijo pomembni materiali, kot na primer arhivi mest in trgov, državnih uradov in sodišč, urbarji, zemljiške knjige in katastri ter vrsta drugih listin, ki se nanašajo izključno na jugoslovansko ozemlje. Jugoslovanske zahteve po deželni graški arhivu so majhne, saj bi se arhiv zmanjšal le za 5 do 7 odstotkov, slovenski arhivski skladi pa bi se s tem podvojili. Odpor dežele Štajerske, ki ga je prevzela tudi avstrijska vlada pri reševanju arhivskega vprašanja, kaže, da je še vedno močno prisotna avstro-ogrška miselnost. Podobno miselnost izraža tudi v Gradcu leta 1970 postavljen spomenik „izgubljenim“ mestom Maribor, Ptuj, Celje in Brežice. Za Jugoslavijo ima sedaj vrnitev arhivov širši in globlji pomen, in sicer pomeni končno odrekanje od teritorialnih revandikacij, od politike razbijanja Jugoslavije in do ustvarjanja nekakšne nove podonavske katoliške grupacije, ki je bila aktualna v zadnjem letu druge svetovne vojne.

Ne glede na to, da se velik del jugoslovanskih prijav nanaša na SR Slovenijo, ki direktno meji na Avstrijo, so za izpolnitev arhivskega sporazuma zainteresirane še SR Srbija, SR Hrvatska, SR Bosna in Hercegovina, SR Črna gora in AP Vojvodina. Celotna jugoslovanska zahteva obsega več kot 6.300 arhivskih enot. Arhivski material, ki pripada jugoslovanskim republikam, se nahaja v Gradcu, v dunajskem državnem arhivu in splošnem upravnem arhivu ter raznih drugih avstrijskih centralnih institucijah. Arhivski material je zelo različen, vsebuje celo načrte železnice na ozemlju današnje Jugoslavije, tehnične arhive nekdanjih bosanskih železnic, nekaj prog v Dalmaciji in tudi načrt za obnovo Dioklecijanove palače v Splitu.

V času med letom 1945 do leta 1958, pa tudi po letu 1958 Jugoslaviji niso vrnilo nič, kar je popolno negiranje obveznosti in namerno zavlačevanje avstrijske vlade. Sam sporazum iz leta 1923 in protokol iz leta 1958 sta dovolj jasna in natančna, da omogočata v posameznih spornih vprašanjih reševanje na strokovnem nivoju; večina materiala pa je takšne narave, da strokovno in glede na pogodbeno določbo Avstrija sploh ne more oporekati njegove vrnite.

SISTEMATIČNO ROPANJE

Vprašanje restitucije kulturnih dobrin je po obsegu manjše. Vendar je tudi to vprašanje še do danes nerešeno. Kulturni predmeti med drugo svetovno vojno niso prišli v Avstrijo naključno, ampak so jih naropali avstrijski nacisti v službi III. rajha. To ropanje je bilo sistematično organizirano in ga je v letih 1941—1945 z nekaterimi sodelavci vodil direktor avstrijskega državnega arhiva dr. Ludwig Bittner, ki je bil Jugoslaviji izrazito nenaklonjen in ki je že pred drugo svetovno vojno igral odločilno vlogo pri neizpolnjevanju arhivskega sporazuma. Po zlomu nacistične Nemčije je leta 1945 napravil samomor. Ropali so predvsem v Beogradu in Sarajevu, kjer so razni avstrijski „strokovnjaki“ želeli dobiti v roke arhivski material, ki naj bi dokazal krivdo kraljevine Srbije za prvo svetovno vojno. Med pogovori leta 1961, kjer so Avstrijci dopustili diskusijo le o restitucijah, so jim jugoslovanski strokovnjaki dokazali, da so sicer vrnili precej naropane materiala, da pa v več primerih manjkajo prav bistvene sestavine, oziroma fascikli. Jugoslavija se ne more zadovoljiti z izgovori in opravičevanjem, češ da je bil del tega naropane materiala posojen strokovnjakom ali privatnikom (o čemer obstajajo celo reverzi) in da ga zato ni mogoče vrniti Jugoslaviji.

Avstrijska republika tudi ni pokazala pripravljenosti, da vrne arheološki material, ki ga je v času nacistične okupacije na ozemlju Slovenije izkopal sedaj že pokojni profesor

Schmid. Med restitucije spada tudi biblioteka nekdanje avstro-ogrške vojne mornarice v Pulju, ki jo je leta 1944 nasilno odnesla na Dunaj nacistična vojska. Ta material je tudi danes na Dunaju, vmes pa je zašel v CSSR.

Po drugi svetovni vojni Avstrija ni zanikala, vsaj načelno ne, svojih obveznosti glede restitucij. Tudi to vprašanje je bilo predmet bilateralnih razgovorov v letu 1958. Razumljivo pa je, zakaj avstrijska nota tudi v zvezi z restitucijami ne omenja protokola. Avstrijska nota želi Jugoslaviji naprtiti krivdo, da vprašanje restitucije še ni dokončno rešeno, ker še ni podpisan protokol, s katerim bi Jugoslavija priznala, da je to vprašanje dokončno urejeno. Ob tem je potrebno omeniti, da poskuša Avstrija vrnitev nekaterih ukradenih kulturnih dobrin prikazati kot dobro voljo, ne pa kot obveznost in da ne želi dati zagotovil, da je pripravljena vrniti vse predmete, ki bi se še našli. Predlagani način rešitve predstavlja poskus, da bi dobili neke vrste odvezo,

še preden bi dejansko vrnili protipravno pridobljene dobrine. Potrebno je, da se Avstrija z vrnitvijo ukradenih predmetov oddalji od ropanja kulturnih dobrin, od dejanj, ki so jih nekateri še živeči državljani Avstrije povzročili v nacistični uniformi. S tem, da je Avstrija razrešena odgovornosti za zločine posameznikov, ni razrešena svoje odgovornosti v prispevku k odstranitvi škode, v kolikor to lahko stori. To dejstvo je tudi v duhu določil avstrijske državne pogodbe, ki nalaga Avstriji, da mora odstraniti sledove nacizma, tako da ukine nacistično zakonodajo, razpusti nacistične organizacije in preprečuje delovanje antidemokratskih in protimanjšinskih organizacij.

Jugoslavija je številna restitucijska vprašanja z drugimi državami rešila. V interesu avstrijske republike je gotovo tudi to, da z rešitvijo tega vprašanja potrdi svojo težnjo — predstavljati sodobno, demokratično in nevtralnno državo.

AVSTRIJA 1

SOBOTA, 15. 2.: 9.00 Svetovno prvenstvo v bobu — 16.30 Rdeči avtobus — 17.00 Risali, slikati, oblikovati — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Oddaja Heinz Conradsa — 18.25 Prizma — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Slike iz Avstrije in Južne Tirolske — 19.20 Šport — 19.30 Čas v sliki in kultura — 19.56 Šport — 20.15 Na tekočem traku — 21.50 Pan-optika — 22.10 Nevada Smith — 00.05 Poročila.

NEDELJA, 16. 2.: 9.00 Svetovno prvenstvo v bobu — 11.00 Vodje strank v križnem ognju — 16.30 Oddaja z miško — 17.00 Živalski leksikon — 17.30 Viki in močni možje — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Klub senlorjev — 18.30 Operni vodič — 19.00 Umetnost v Avstriji — 19.30 Čas v sliki in kultura — 19.50 Šport — 20.15 Kraj dejanja — 21.50 Pogovor — 22.40 Poročila.

PONEDELJEK, 17. 2.: 10.00 Ona se poroči s šefom — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Druglji sedmega kontinenta — 18.25 WIR — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.20 Šport — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Ponedeljski šport — 20.45 Ceste San Francisca — 21.35 Poročila.

TOREK, 18. 2.: 10.00 Kmet in milijonar — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Mihael z Lönnerberga — 18.25 WIR — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.20 Šport — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Panorama — 20.50 „Cinema ob devetih“ — 22.20 Poročila.

SREDA, 19. 2.: 10.00 Šolske oddaje — 11.00 Heinz Conradsova oddaja — 17.00 Adolarjeva zmota —

Največja izbira motornih žag, nadomestnih delov, servis za vse fabrikate pri podjetju

Spindelböck

Eisenkappler Straže 14
9141 Eberndorf/Dobla vas,
telefon (0 42 56) 348

Strokovna trgovina in specialna delavnica

17.30 Pinocchio — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Naslednji, prosim — 18.25 WIR — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.20 Šport — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Teleobjektiv — 21.00 Svet knjige — 21.30 Vojna in mir — 22.15 Poročila.

ČETRTEK, 20. 2.: 10.00 Šolske oddaje — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Jerom in Isabela — 18.25 WIR — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.20 Šport — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Svet in znanost — 21.00 Maščevanje — 22.15 Poročila.

PETEK, 21. 2.: 10.00 Šolske oddaje — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Družina Kremenčkovih — 18.25 WIR — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.20 Šport — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Ločena žena — 21.00 Življenje v dvoje — 22.45 Poročila.

AVSTRIJA 2

SOBOTA, 15. 2.: 16.25 Kmet in milijonar — 18.00 Evrovizija iz Cervinie — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Po sledeh velikanov — 20.00 Galerija — 20.15 Sedemkrat vabi žena — 21.50 Čas v sliki in šport.

NEDELJA, 16. 2.: 16.30 Boj z zmajem — 18.00 Jazz privatno — 18.30 Življenje v gradu — 20.00 Enciklopedija — 20.15 Beneški trgovec — 22.50 Čas v sliki in šport.

PONEDELJEK, 17. 2.: 17.55 Psihologija misli — 18.25 Novo v znanosti — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Ljudje in miti — 20.00 Vojna in mir — 20.45 Čas v sliki in šport.

TOREK, 18. 2.: 17.55 Uvod v digitalno tehniko — 18.25 Angleščina — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Terra Africa — 20.00 Podoželske zgodbe — 20.50 Čas v sliki, kultura in šport — 21.20 Ludwig van Beethoven — Klavirska sonata.

SREDA, 19. 2.: 17.55 Poklicno obratovodstvo — 18.25 Francoščina — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Ledene

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroskem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9021 Klagenfurt — Celovec, Gasometergasse 10, tel. 32-5-50 — Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec — Borovlje.

RADIO CELOVEC SLOVENSKE ODDAJE

SOBOTA, 15. 2.: 9.45 Od pesmi do pesmi, od srca do srca.

NEDELJA, 16. 2.: 7.05 Duhovni nagovor — Po vaši želji.

PONEDELJEK, 17. 2.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Za našo vas.

TOREK, 18. 2.: 9.30 Ivan Virnik: „Življenje je klesal iz žive skale“ — Domača zabavna glasba — 13.45 Celovski radijski dnevnik — Šport — Rdeče, rumeno, zeleno.

SREDA, 19. 2.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Od popevke do popevke — Današnja književnost v nemškem jeziku.

ČETRTEK, 20. 2.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Družinski magazin.

PETEK, 21. 2.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Kar po domače.

Volilni boj v radiju in televiziji

AVSTRIJA-REGIONAL

Ponedeljek, 24. 2.: 20.10—20.40 Predstavljamo: KPA, KEL

Torek, 25. 2.: 20.10—20.40 Predstavljamo: FPÖ

Sreda, 26. 2.: 20.10—20.55 Predstavljamo: ÖVP

Četrtek, 27. 2.: 20.10—21.10 Predstavljamo: SPÖ

Petek, 28. 2.: 21.15—22.15 Prenos televizijske diskusije v radiju

Nedelja, 2. 3.: 17.05—18.55; 19.30—20.00; morebiti 21.30—22.00 Volilni izidi koroskih deželno-zbornih volitev 1975

AVSTRIJA 1

Nedelja, 2. 3.: 16.55—17.15; 18.05—18.45; 19.05—20.00 Koroske deželno-zbornske volitve 1975

TELEVIZIJA

Petek, 28. 2.: 8.00—9.30 Diskusija v sejni sobi koroske deželne vlade

Petek, 28. 2. (TV 2): 21.15 Diskusija nosilcev list SPÖ, ÖVP in FPÖ

Sobota, 1. 3. (TV 1): 14.30—15.30 Ponovitev diskusije prvih kandidatov

Nedelja, 2. 3. (TV 1): 17.00—17.05; 18.00—18.03 in ob 19.30 Poročila o poteku deželno-zbornih volitev. TV 2 — 22.05 Čas v sliki s poročili o koroskih deželno-zbornih volitvah 1975

Slovensko prosvetno društvo „Jepa-Baško jezero“ v Ločah vabi na sklopično predavanje

POTOVANJE PO AMERIKI

ob turneji pevskega zbora Gallus v nedeljo 23. februarja 1975 s pričetkom ob 19.30 uri pri Lesjaku na Pečnici. Predava Janko Ojcl.

K številni udeležbi vabi odbor

Slovensko prosvetno društvo „Dobrač“ na Brnci vabi na sklopično predavanje

POTOVANJE PO AMERIKI

ob turneji pevskega zbora Gallus v nedeljo 16. februarja 1975 s pričetkom ob 19.30 uri pri Prangarju v Zmočičah. Predava Janko Ojcl.

K številni udeležbi vabi odbor

Slovensko kulturno društvo v Globasnici vabi na predavanje slovenskega barvnega filma

CVETJE V JESENI

v četrtek 20. februarja ob 20. uri pri Šoštarju v Globasnici. Film bo predvajala Slovenska prosvetna zveza.

K številni udeležbi vabi odbor

Dom v Tinjah vabi na sledeče prireditve:

- **KUHARSKI TEČAJ** od četrta 13. februarja ob 9. uri do sobote 15. februarja 1975 ob 17. uri. Vodja WIFI-kuhar Hans Kleber
- **ČLOVEŠKO ŽIVLJENJE MED BOŽIJNI NAČRTI** od nedelje 16. februarja ob 18. do srede 19. februarja 1975 ob 13. uri. Vodja: Anton Cvetko
- **KRISTUS KLIČE** od petka 21. februarja ob 18. do nedelje 23. februarja ob 13. uri. Vodja: Avguštin Čebul
- **Prireditelj: Katoliška prosveta Celovec in Dom v Tinjah**
- **TEČAJ ZA SPRETNE ROKE** v soboto 22. feb. od 9. do 17. ure. Voditeljici: Anica Fugger in Ida Hobel

gore in Ognjena zemlja — 20.00 Devica na strehi — 21.30 Čas v sliki, kultura in šport.

ČETRTEK, 20. 2.: 17.55 Tehnika načrtovanja omrežja — 18.25 Ruščina — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Srečanje smučarjev v dolini Grödnertal — 19.30 Dali, dali — 21.00 Čas v sliki, kultura in šport.

PETEK, 21. 2.: 17.55 Fizika za vse — 18.25 Nemščina — 19.00 Podvig divja gos — 20.00 Plankvadrat — 21.00 Čas v sliki, kultura in šport — 21.30 Šef.

JUGOSLAVIJA

SOBOTA, 15. 2.: 9.30 Šolska oddaja — 18.00 Obzornik — 18.15 Smučate s Karlom Schranzem — 18.30 Alice v čudežni deželi — 19.15 Barvna risanka — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 19.50 Tedenski zunanepolitični komentar — 20.00 Gledališče v hiši — 20.30 Opatiljo 75 — 22.00 Moda za vas — 22.15 Potovanje z jahto Yes — 23.30 Dnevnik.

NEDELJA, 16. 2.: 9.25 Poročila — 9.30 Svet v vojni — 10.20 Otroška matineja — 11.10 Mozaik — 11.15 Kmetijska oddaja — 12.00 Poročila — Nedeljsko popoldne — 16.35 Poročila — 16.40 Košarka — 18.15 Poročila — 18.20 Propagandna oddaja — 19.25 Vesolje 1999 — 19.15 Barvna risanka — 19.20 Cik-cak — 19.30 Dnevnik — 19.50 Tedenski gospodarski komentar — 20.05 Odpisani — 21.00 Propagandna oddaja — 21.05 Karavana: Bukovica — 21.35 Športni pregled — 22.10 Dnevnik.

PONEDELJEK, 17. 2.: 8.10 Šolska oddaja — 16.35 Madžarski dnevnik — 17.35 Čiribu — 17.55 Obzornik — 18.10 Naši zbori — 18.40 Mozaik — 18.45 Nega bolnika na domu — 19.05 Odločamo — 19.15 Barvna risanka — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 19.55 Propagandna reportaža — 20.05 Bog nas varuj revolucij in rdeče poplave — 21.15 Kulturne diagonale — 21.45 Mozaik kratkega filma — Dnevnik.

TOREK, 18. 2.: 8.10 Šolska oddaja — 16.35 Madžarski dnevnik — 17.30 Smučate s Karlom Schranzem — 17.45 Mala čarovnica — 18.05 Obzornik — 18.20 Nikogar ni doma — 18.30 Avtomobil skozi kamero — 18.45

O B J A V A

po odloku ministrstva za pouk in umetnost je na dvojezični STROKOVNI ŠOLI ZA ŽENSKE POKLICE ŠOLSkih SESTER S PRAVICO JAVNOSTI, v Št. Petru 25, 9184 Št. Jakob v Rožu

VPISOVANJE za šolsko leto 1975/76

v 1. razred 3-letne strokovne šole za ženske poklice [3-jährige Fachschule für wirtschaftliche Frauenberufe] in v 1-letno gospodinjsko šolo [1-jährige Haushaltungsschule]

OD 9. FEBRUARJA DO 1. MARCA.

Predpogoj za sprejem v obe šoli je uspešno končana 8. ljudska stopnja in vsaj delno znanje slovenskega jezika. Prijave so možne pismene ali osebne pri vodstvu šole.

Mozaik — 18.50 Ne prezrite — 19.15 Barvna risanka — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 20.05 Mi med seboj — 21.05 Propagandna oddaja — 21.10 Črno mesto — 22.10 Dnevnik.

SREDA, 19. 2.: 8.10 Šolska oddaja — 16.35 Madžarski dnevnik — 17.30 Viking Viki — 17.55 Obzornik — 18.10 Mladi za mlade — 18.40 Mozaik — 18.45 Delovni dan 4389 km — 19.15 Barvna risanka — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 20.05 Film tedna: Povabilo — Miniature — Dnevnik.

ČETRTEK, 20. 2.: 8.10 Šolska oddaja — 16.35 Madžarski dnevnik — 17.30 V 80 dneh okoli sveta — 18.00 Obzornik — 18.15 Mozaik — 18.20 Mollere za smeh in jok — 19.15 Barvna risanka — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 20.05 Iz trenutkov pomladi — 21.00 Kam in kako na odih — 21.10 Četrtekovi razgledi — 21.40 Simfonični orkester RTV vam predstavlja — 21.55 Dnevnik.

PETEK, 21. 2.: 8.10 Šolska oddaja — 16.35 Madžarski dnevnik — 17.20 Pisani svet — 18.05 Obzornik — 18.20 Z vaško godbo in ansamblom Maksa Kumra — 18.40 Mozaik — 18.45 O mladi generaciji — 19.15 Barvna risanka — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 19.50 Tedenski notranjepolitični komentar — 19.55 Propagandna reportaža — 20.05 Bronte — Kažipot — Dnevnik.